

СТАНОВИЩЕ

ОТ ПРОФ. Д-Р ИРЕНА ИЛИЕВА

Институт за държавата и правото, Българска академия на науките,
София 1000, ул. „Сердика“ № 4, тел. 987 49 02

член на научно жури за публична защита на дисертационния труд на Ванина Симеонова Колева – редовен докторант в катедра „Международно право и международни отношения“ на Юридическия факултет на Софийския университет Св. Климент Охридски” на тема:

„АНАЛИЗ НА ФУНКЦИИТЕ НА СВЕТОВНАТА ТЪРГОВСКА ОРГАНИЗАЦИЯ“

за присъждане на образователна и научна степен „ДОКТОР“ по професионално направление 3.6. Право (Международно право и международни отношения)

I. Общо описание на представения дисертационен труд

Трудът е посветен на проблем, който не е напълно изследван в българската специализирана литература: функциите на СТО. Темата е несъмнено актуална поради нарастващото значение на организацията за либерализиране на световната търговия, особено след приемането на Руската федерация и Китай.

Докторантката е представила дисертационен труд в обем от 252 страници, който обхваща увод, три глави, заключение, списък на използваната литература и 5 приложения.

Предметът на изследване е структуриран съгласно уредбата на функциите на организацията в Маракешкото споразумение за създаване на СТО.

Основната тезата на докторантката е изведена: чрез изпълнението на основните функции СТО постига заложените в учредителния си акт цели за повишаване на жизнения стандарт, опазване на околната среда и развива силна и предвидима международна търговска система, която да допринесе за безпрецедентен глобален икономически растеж.

Задачите на дисертационния труд са ясно формулирани.

Изследването е структурирано логически от създаването на организацията, представяне на структурата ѝ във връзка с функциите и анализ на петте основни функции на СТО. Главите са неравномерно разпределени по съдържание. Глава Първа (в обем от 26 с.) е малка в сравнение с Глава Втора (в обем от 74 с.) и Глава Трета (в обем от 137 с.). Това е донякъде обяснимо с предмета на изследване в последната глава: функциите на СТО.

В увода авторката обосновава актуалността на изследването, изследователските задачи, основната цел и взаимовръзката между основните цели на организацията и нейните функции, както и сътрудничеството на СТО с Международния валутен фонд (МВФ) и Международната банка за възстановяване и развитие (МБВР). Ясно са посочени използваните източници и методология.

Глава Първа на дисертационния труд е посветена на историческото развитие на СТО: от конференцията в Бретон Уудс, преговорите за създаване на Международна

търговска организация като специален орган на Обединените Нации, Общото споразумение за митата и търговията (ГАТТ), осемте кръга от многостранни търговски преговори. Представени са причините, довели до Уругвайския кръг от преговори, както и трансформирането на ГАТТ в СТО и продължаващата да съществува „паралелна система“.

В Глава Втора на труда е изследвана структурата на Световната търговска организация и връзката ѝ с осъществяването на функциите ѝ. Направен е анализ на СТО като международна организация. Изяснена нейната международна правосубектност и въпросите свързани с членството в организацията. Проследен е процесът на присъединяване, като са изведени и анализирани най-проблематичните елементи в него и тенденциите за промяната му.

Глава Трета разглежда функциите на СТО, така, както са уредени в учредителния акт на СТО - Маракешкото споразумение за създаване на Световната търговска организация. Проследена и анализирана е дейността на организацията за осъществяването им. Петте функции на СТО, предмет на изследването в тази глава са: функцията за реализиране целите; функцията за осигуряване възможност за преговори; функцията за администриране на Договореността относно правилата и процедурите за уреждане на спорове; функцията за администриране на механизма за преглед на търговската политика; функцията за сътрудничество с Международния валутен фонд и Международната банка за възстановяване и развитие.

Във връзка с изследването на първата функция подробно са представени целите на организацията. Особен интерес представлява изследването на отношението между многостранните търговски споразумения и грижата за околната среда и устойчивото развитие, включително „еко-дъмпинга“.

В изложението на втората функция са разгледани и анализирани са различните предложения за реформи, за да се преодолят бавните и безрезултатни преговори от кръга Доха. Обосновани са реформи в няколко основни направления. На първо място е важно СТО да върне преференциалните търговски споразумения обратно в многостранната система. Втората линия на реформиране на СТО е свързана със защитата на легитимността на СТО и ОУС чрез засилване и ускоряване на съвещателната и законодателната функция. На трето място трябва да се признае, че Индия, Китай и Бразилия могат да утвърдят или ликвидират СТО, но всички страни членки трябва да демонстрират ново ниво на политическа принадлежност.

Обосновано са формулирани негативите, които ще произлязат от провала на кръга преговори Доха: на първо място ще се загубят постиженията от новите реформи в СТО, постепенно разпадане, намаляване доверието в използването на организацията, засилването на регионализма и фрагментиране на многостранната търговска система, засиления протекционализъм, най-слабо развитите страни ще загубят възможността чрез многостранните търговски преговори да ускорят вътрешната си икономическа реформа

Във връзка с анализа на функцията на СТО за осигуряване на възможност за преговори са разгледани и регионалните търговски споразумения като форма на преговори и влиянието им върху многостранната търговска система.

Анализирана е функцията на СТО за администриране на ДППУС: правораздавателната функция на организацията. Направена е оценка на механизма за уреждане на спорове и на различните мнения в теорията и практиката по този въпрос, на която база са направени и конкретни предложения.

Анализирани са и предимствата и недостатъците на налаганите санкции от правителството на страната, която е спечелила делото, когато насрещната страна не се съобразява с препоръките на ОУС.

При анализа на функцията за администриране на Механизма за преглед на търговската политика (МПТП) е разгледана процедурата за преглед.

В Заключението се извежда доказаната теза, „...че чрез изпълнението им, СТО постига заложените в учредителния си акт цели за повишаване на жизнения стандарт, опазване на околната среда и развива силна и предвидима международна търговска система, която да допринесе за безпрецедентен глобален икономически растеж“ (с. 244). Направени са обосновани изводи относно евентуално създаване на нови помощни органи, забавянето на процеса на присъединяване на нови държави, принципът на консунсус при вземането на решения и др.

II. Оценка на научните и практически резултати и приноси в дисертацията

Първото несъмнено достойнство на дисертационното изследване е изборът на темата. Функциите на СТО не са били предмет на цялостно изследване в специализираната международноправна литература.

Теоретичен принос в представлява цялостното изследване на връзката на структурата на организацията с изпълнението на функциите ѝ.

Дефинирането на функциите на СТО в контекста на основните цели на организацията, свързани с повишаването на жизнения стандарт, развитието на многостранната система за международна търговия и опазването на околната среда, е несъмнен принос в правото на международните организации като самостоятелен отрасъл на съвременното международно публично право.

Съществени практически приноси съдържа анализа на резултатите от Уругвайския кръг от преговори.

Приноси са направените изводи относно проблемите в процеса на присъединяване на нови членове: липсата на ясни правила и конкретни критерии, на които трябва да отговаря кандидата, което води и до липса на прозрачност. По-малките и по-слабо развитите страни се чувстват притиснати от икономически по-силните и влиятелни държави и това води до подкопаване на доверието в организацията като цяло.

Практически принос представлява изясняването на правилото на консенсус при вземането на решения и трудностите в този процес.

За преодоляване негативите и трудностите за формиране на консенсус при над 150 държави членки, и за преодоляване липсата на демократичност в организацията, често се предлагат промени при вземането на решения. Разгледани са и анализирани различни предложения за реформи, някои от които свързани със създаване на нови органи във или извън СТО, други свързани с реформиране на съществуващите.

Приносна е идеята да бъде създаден формален изпълнителен орган със справедливо представителство на всички страни членки по определени признаци, който да изпълнява досегашните функции по предварително съгласуване на позициите и оформяна на решенията, осъществявани на срещите в „зелената стая“.

Докторантката изяснява критично пропуските и дефицитите в механизмът на вземане на решения, в структурата на организацията и правилата, по които действат органите ѝ.

Направени са обосновани изводи като: „Преговорите от кръга Доха се водят вече повече от десет години и като че ли преобладава мнението, че са попаднали в задънена улица и скоро няма да приключат със споразумение, което да постигне основните му цели“.

Обоснован извод, че системата за уреждане на спорове в СТО е забележителен успех.

Една от основните критики към механизма за уреждане на спорове в СТО е неговата затвореност за обществеността, особено що се отнася до спорове, свързани с устойчивото развитие. В тази връзка се предлагат редица промени, свързани с отношението на СТО към неправителствените организации и гражданското общество.

Обоснован е изводът, че функцията на СТО по имплементация и мониторинг с времето и практиката се увеличава.

III. Критични бележки и препоръки

Разбира се, могат да се направят и някои критични бележки. На първо място вече посочената несъразмерност на главите

Въпреки подчертаната липса на цялостни изследвания в материята на СТО, в библиографията не са посочени трудовете на Денчо Георгиев – дългогодишен представител на Р България в организацията, както и някои успешно защитени дисертационни трудове на млади автори.

Препоръките ми към докторантката са предизвикани от нейното твърдение за актуалността на темата и динамиката на развитие на организацията. Надявам се, тя да продължи изследванията си в тази насока.

Посочените критични бележки не са от съществено значение и не се отразяват на качеството на дисертационното изследване, но биха помогнали на докторантката в прецизирането на бъдещата научна работа по разглежданата тематика.

IV. Заключение

Изложените преценки за научните приноси на разглежданото дисертационно изследване и направените препоръки могат да послужат като основа за оценката на научната подготовка и качества на докторантката.

Това, което може да се обобщи от представения дисертационен труд на Ванина Симеонова Колева, е способността за избор на актуален проблем, който не е достатъчно разработван в България и същевременно е с огромно практическо значение. Авторката доказва солидна академична подготовка, показва умения да систематизира и критично да осмисля съществуващи научни тези и да заема аргументирана позиция. Използван е подходящ методологически инструментариум. В заключение, имайки налице всички необходими основания, давам **положителна оценка** и убедено препоръчвам Научното жери да присъди на Ванина Симеонова Колева образователна и научна степен ДОКТОР по научна специалност „право“ (Международно право и международни отношения).

Член на научното жури:

Дата: 19.05.2014 г.

Проф. д-р Ирена Илиева